

МАТКІВСЬКА

Тетяна Ярославівна
matkivskat@gmail.com

УДК 336.01

ПОПОВИЧ

Оксана Василівна
0668629028@ukr.netТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГРОШОВІ
ПОТОКИ» ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯстудент, Національний
авіаційний університетDEFINITION OF «CASH FLOWS» AND
THEIR CLASSIFICATIONк.е.н., доцент, Національний
авіаційний університет*MATKIVSKA Tetiana Yaroslavivna – student, National Aviation University**POPOVYCH Oksana Vasylivna – PhD in Economics, Associate Professor, National Aviation University*

У статті розглянуто погляди зарубіжних і вітчизняних науковців стосовно тлумачення терміну «грошовий потік» та проаналізовано трактування «грошового потоку» у нормативно-правових актах. На основі вивчених джерел запропоновано уточнення сутності грошового потоку. Наведено та порівняно класифікації грошових потоків, що зустрічаються в економічній науці і запропоновано виділити найоптимальніший варіант класифікації грошових потоків. Охарактеризовано суть та призначення кожного виду грошових потоків. Отриманий результат має теоретичну і практичну цінність під час управління грошовими потоками підприємства для забезпечення їх збалансованості за видами, обсягами та інтервалами.

* * *

В статье рассмотрены взгляды зарубежных и отечественных ученых относительно толкования термина «денежный поток» и проанализированы трактовка «денежного потока» в нормативно-правовых актах. На основе изученных источников предложено уточнение сущности денежного потока. Приведены и сопоставлены классификации денежных потоков, которые встречаются в экономической науке и предложено выделить оптимальный вариант классификации денежных потоков. Охарактеризованы сущность и назначение каждого вида денежных потоков. Полученный результат имеет теоретическую и практическую ценность при управлении денежными потоками предприятия для обеспечения их сбалансированности по видам, объемам и интервалам.

* * *

The work of each enterprise is closely linked to the circulation of funds. The implementation of almost all operations arising in the course of an activity is impossible without the movement of funds, that is, without their receipt and spending. That is why the correct and clear organization of cash flows significantly affects the final results of the operation of the enterprise. In turn, it's important to understand the essence of the concept of "cash flow" and to be able to distinguish flows according to their classification criteria for the proper organization of flows. To date, there are many studies devoted to the study and analysis of cash flows. In the economic literature there are many approaches to the definition of cash flows. They are structured and classified according to different characteristics.

The article deals with the views of foreign and domestic scientists on the interpretation of the term "cash flow" and analyzes the interpretation of "cash flow" in legal acts. On the basis of the studied sources, it was proposed to clarify the essence of the cash flow. The comparative classification of cash flows occurring in economic science is proposed and it is proposed to allocate the most optimal variant of the classification of cash flows. The essence and purpose of each type of cash flows is described.

The result obtained has a theoretical and practical value in managing the cash flows of an enterprise to ensure their balance by type, volume and intervals.

In our opinion, it is important to understand the essence of cash flows and their types. After all, the expedient formation of flows will ensure the coordinated work of the enterprise and, as a consequence, obtaining good results from its activities. Therefore, the main task of managing cash flows is to ensure their balance by type, volume and intervals.

Ключові слова: грошові потоки, класифікація грошових потоків, грошові кошти, надходження грошових коштів, вибуття грошових коштів

Ключевые слова: денежные потоки, классификация денежных потоков, денежные средства, поступления денежных средств, выбытие денежных средств

Keywords: cash flows, classification of cash flows, monetary resources, cash inflows, cash outflow

ВСТУП

Робота кожного підприємства тісно пов'язана з кругообігом грошових коштів. Здійснення практично всіх операцій, що виникають у ході діяльності, неможливе без руху коштів, тобто без їх надходження і витрачання. Саме тому, правильна та чітка організація грошових потоків істотно впливає на кінцеві результати функціонування підприємства. У свою чергу, для правильної організації потоків важливо розуміти саму сутність поняття «грошовий потік» та вміти розрізняти потоки за їх класифікаційними ознаками.

На сьогоднішній день існує велика кількість досліджень, які присвячені вивченню та аналізу грошових потоків. В економічній літературі є безліч підходів до визначення грошових потоків. Їх структурують і класифікують відповідно до різних ознак. Найвідомішими вітчизняними та зарубіжними науковцями, що зробили вагомий внесок у вивчення сутності грошових потоків, їх класифікації та методів управління ними, є: Дж.К. Ван Хорн, І.А. Бланк, Є.Ф. Брігхем, Е. Нікбахт, А. Гроппеллі, Л.А. Бернстайн, І. Бернар, Ж.-К. Коллі, Ф.Ф. Бутинець, Є.В. Мних, Г.Г. Кірейцев, І.А. Маркіна.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні та висвітленні сутності грошових потоків підприємства і їх класифікаційних ознак з погляду різних наукових підходів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою дослідження є аналіз наукових праць, матеріалів періодичних видань та ресурсів Internet.

При проведенні дослідження використано методи аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Вперше термін «грошовий потік» – cash-flow (англ.) почали використовувати наприкінці 50-х рр. ХХ ст. в іноземній літературі, яка описувала фінансовий аналіз та фінансовий менеджмент. Спочатку термін вживали лише під час визначення вартості фінансових активів та при оцінюванні ефективності інвестиційних проектів. Згодом грошові потоки набули більш широкого значення та використання у фінансовій практиці. Причиною цьому став поступовий перехід від всебічного дослідження показників прибутковості до розгляду ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

Серед науковців не сформовано єдиного підходу до трактування «грошового потоку».

Так, на думку відомого спеціаліста в галузі фінансового менеджменту Є.Ф. Бріггема, «грошовий потік – це фактично чисті грошові кошти, які фірма отримує чи витрачає протягом певного періоду» [6].

І.А. Бланк визначає грошовий потік як «основний показник, що характеризує ефект інвестицій у вигляді повернених інвестору грошових коштів. Основу грошового потоку за інвестиціями складають чистий прибуток та амортизація матеріальних та нематеріальних активів». Крім цього, він стверджує, що «грошовий потік підприємства являє собою сукупність надходжень та виплат, які розподілені у часі та просторі та генеруються у процесі діяльності підприємства» [5]. Такий підхід до трактування «грошового потоку» підтримують науковці І.А. Маркіна та С.В. Мних [11, 12].

Е. Нікбахт та А. Гроппеллі розглядають грошовий потік як «міру ліквідності компанії, яка складається з чистого доходу і безготівкових витрат, таких як амортизаційні відрахування». Таке пояснення грошового потоку, з одного боку, показує його сутність, з іншого – основні його складові [13].

Дж.К. Ван Хорн наголошує, що «поняття грошових коштів та грошових потоків можна трактувати по різному залежно від завдань аналізу». Він вважає, що «грошові потоки визначають як робочий оборотний капітал у широкому тлумаченні цього поняття та як готівку - у вузькому» [8].

На погляд Л.А. Бернштейна, «термін «грошовий

потік» сам по собі не має відповідного тлумачення та позбавлений змісту. Кожне підприємство може мати приплив коштів (грошові надходження) та відтік коштів (грошові виплати). Крім цього, ці припливи та відтоки стосуються різних видів його діяльності. Тому, відмінність між ними можна визначити як для кожного виду діяльності, так і для всіх видів діяльності компанії загалом» [3].

І. Бернар, Ж.-К. Коллі стверджують, що «грошовий потік відображає вартість придбаних або проданих товарів та послуг, а також рух боргових вимог, які є формою грошового обміну» [4].

Для Ф.Ф. Бутинця грошовий потік є найважливішим самостійним об'єктом фінансового аналізу, за допомогою якого можна визначити фінансову стійкість та платоспроможність підприємства [7].

Г.Г. Кірейцев вважає, що «грошовий потік є одним із ключових моментів оптимального співвідношення між ліквідністю та прибутковістю» [9].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 7 «Звіт про рух грошових коштів» трактує грошовий потік як «надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів» [2].

Відповідно до НПСБО № 1, грошові потоки – це надходження і вибуття грошових коштів (грошей) у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [1].

Враховуючи вище наведене, можна стверджувати, що грошовий потік – це показник, пов'язаний з надходженням чи витрачанням грошових ресурсів підприємства, що виникає у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Аналіз грошових потоків підприємства дозволяє визначити його фінансову стійкість та платоспроможність.

Класифікації грошових потоків вчені приділяють меншу увагу. Робіт, присвячених цьому питанню є дуже мало, адже більшість науковців вивчають проблеми обліку, контролю та аналізу грошових коштів та їх еквівалентів.

Найбільш відома класифікація грошових потоків розроблена І.А. Бланком. У ній наведено аж дев'ятнадцять класифікаційних ознак [5]. Схожою до неї є класифікація, розроблена Л.О. Лігоненко та Т.В. Ситник [10].

А.М. Поддєрьогін, Л.Д. Буряк, О.О. Терещенко класифікують грошові потоки за: видом фінансово-господарської діяльності, масштабом діяльності, зміною залишків грошових коштів, валютою деномінації, значимістю грошових потоків, та за розподілом у часі [14].

Взявши до уваги дослідження цих авторів та проаналізувавши підходи до класифікації інших науковців, пропонуємо наступну класифікацію грошових потоків (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація грошових потоків підприємства	
<i>За масштабами обслуговування господарського процесу</i>	
ГП по підприємству в цілому	Накопичує всі види грошових потоків, які обслуговують господарську діяльність підприємства в цілому.
ГП за окремими структурними підрозділами	Характеризує надходження і видатки коштів, що виникають внаслідок діяльності окремих структурних підрозділів підприємства.
ГП від окремих господарських операцій	Виступає як первинний об'єкт самостійного управління та характеризує надходження та витрачання грошових коштів від здійснення певних господарських операцій.

<i>За видами господарської діяльності</i>	
ГП від операційної діяльності	Характеризує грошові виплати постачальникам, стороннім виконавцям окремих видів послуг, що забезпечують операційну діяльність, заробітної плати персоналу, зайнятому в операційному процесі. А також податкові платежі підприємства в бюджети всіх рівнів і в позабюджетні фонди та інші виплати, пов'язані зі здійсненням операційного процесу. Одночасно цей вид грошового потоку відображає надходження грошових коштів від продажу товарів і здійснення послуг та інші грошові надходження від операційної діяльності.
ГП від фінансової діяльності	Характеризує надходження від випуску акцій та інших цінних паперів, а також виплати грошових коштів для погашення позик та кредитів, придбання цінних паперів.
ГП від інвестиційної діяльності	Характеризує надходження і виплати грошових коштів, пов'язані з бажанням створити розширений акціонерний чи пайовий капітал, одержанням довгострокових і короткострокових кредитів і позик, реалізацією та придбанням фінансових інвестицій, необоротних активів.
<i>За спрямованістю руху коштів</i>	
Позитивний (вхідний) ГП	Характеризує надходження грошових коштів, які підприємство отримує в результаті усіх видів діяльності.
Негативний (вихідний) ГП	Характеризує сукупність коштів, які підприємство витрачає в процесі його діяльності.
<i>За методом обчислення обсягу</i>	
Валовий ГП	Характеризує надходження або витрати грошових коштів в періоді часу, що аналізується, у розрізі його окремих проміжків.
Чистий ГП	Характеризує різницю між надходженням та витрачанням коштів у певному періоді часу в розрізі окремих його інтервалів. За його допомогою можна проаналізувати результат від фінансової діяльності підприємства та темпи зростання його ринкової вартості.
<i>За рівнем достатності обсягу</i>	
Надлишковий ГП	Вид грошового потоку, при якому надходження грошових засобів значно перевищують реальну потребу підприємства в їх витрачання на конкретні потреби.
Дефіцитний ГП	Грошовий потік, при якому надходження грошових засобів значно нижчі від реальних потреб підприємства в їх витрачання.
<i>За методом оцінки в часі</i>	
Теперішній ГП	Грошовий потік підприємства, що визначається в оцінці теперішнього часу.
Майбутній ГП	Грошовий потік, який визначається в оцінці майбутнього конкретного моменту часу шляхом порівняння майбутніх грошових потоків з їх виглядом у теперішній час.
<i>По безперервності формування в аналізованому періоді</i>	
Регулярний ГП	Характеризує надходження або витрачання грошових засобів пов'язаних з господарськими операціями, що у певному періоді часу здійснюються постійно по окремих інтервалах цього періоду. Існують такі види регулярного грошового потоку: - регулярний грошовий потік з рівномірними тимчасовими інтервалами часу в межах певного періоду; - регулярний грошовий потік з нерівномірними тимчасовими інтервалами в межах періоду.
Дискретний ГП	Характеризує надходження або витрачання грошових коштів, пов'язаних зі здійсненням одиничних господарських операцій підприємства в конкретному розглянутому періоді часу.
<i>За варіативністю спрямованості руху грошових коштів</i>	
Стандартний ГП	Вид грошового потоку, спрямованість якого є незмінною.
Нестандартний ГП	Грошовий потік, спрямованість якого змінюється більше одного разу. Наприклад, інвестування капіталу в портфель фінансових інструментів з постійним реінвестуванням отриманого доходу з метою його майбутнього розширення.
<i>За характером грошового потоку по відношенню до підприємства</i>	
Внутрішній ГП	Характеризує сукупність надходження і витрачання грошових коштів у межах підприємства. Тобто, грошові операції підприємства з його персоналом, засновниками та іншими особами, що мають до нього конкретне відношення.
Зовнішній ГП	Характеризує грошові операції підприємства, пов'язані з його контрагентами і державними органами.

Продовження табл. 1

<i>За рівнем збалансованості обсягів взаємопов'язаних грошових потоків</i>	
Збалансований ГП	Вид сукупного грошового потоку від певної господарської операції, по структурному підрозділу або підприємству в цілому, за яким забезпечена збалансованість між обсягами вхідного і вихідного потоків підприємства.
Незбалансований ГП	Вид сукупного грошового потоку від певної господарської операції, по структурному підрозділу або підприємству в цілому, за яким балансовий зв'язок та збалансованість не забезпечується.
<i>За періодами часу</i>	
Короткостроковий ГП	Грошовий потік, у якому період від початку грошових надходжень або виплат до повного їх завершення не перевищує одного року.
Довгостроковий ГП	Грошовий потік, у якому період від початку грошових надходжень або виплат до повного їх завершення перевищує один рік.
<i>За формами використання грошових коштів</i>	
Готівковий ГП	Частина сукупного грошового потоку підприємства, яка обслуговується безпосередньо готівкою.
Безготівковий ГП	Частина сукупного грошового потоку підприємства, яка обслуговується кредитними і депозитними інструментами фінансового ринку (кредитними картками, акредитивами, векселями, чеками, банківськими депозитами тощо).
<i>За видом валюти, яка використовується</i>	
ГП у національній валюті	Грошовий потік, кошти якого емітовані відповідними державними органами країни.
ГП в іноземній валюті	Грошовий потік, у якому задіяна валюта інших країн.
<i>За значущістю у формуванні кінцевих результатів господарської діяльності</i>	
Пріоритетний ГП	Вид грошового потоку, який значно впливає на формування чистого прибутку підприємства.
Другорядний ГП	Грошовий потік, який не має істотного впливу на формування кінцевих результатів господарської діяльності підприємства.
<i>За передбачуваністю виникнення</i>	
Повністю передбачуваний ГП	Грошовий потік, обсяг та час здійснення якого можуть бути повністю визначені заздалегідь.
Недостатньо передбачуваний ГП	Грошовий потік, обсяг та час здійснення якого не можуть бути достовірно визначені заздалегідь у зв'язку з можливою зміною факторів зовнішнього середовища.
Непередбачуваний ГП	Грошовий потік, який пов'язаний з виникненням надзвичайних подій та незапланованих операцій, що з'являються у процесі діяльності підприємства.
<i>За законністю здійснення</i>	
Легальний ГП	Характеризує надходження і виплати грошових коштів, які повністю відповідають діючим у країні правовим нормам.
Тіньовий П	Характеризує надходження і виплати грошових коштів, здійснення яких не відповідає діючим правовим нормам.
<i>За можливістю забезпечення платоспроможності</i>	
Ліквідний ГП	Характеризує такий вид грошового потоку підприємства, за яким співвідношення його вхідного і вихідного потоків за певний період дорівнює або перевищує одиниці.
Неліквідний ГП	Характеризує такий вид грошового потоку підприємства, за яким співвідношення його вхідного і вихідного потоків за певний період менше одиниці.
<i>За можливістю регулювання у процесі управління</i>	
ГП, що піддається регулюванню	Грошовий потік, який може зазнати певних змін у часі чи за обсягом.
ГП, що не піддається регулюванню	Грошовий потік, який не може бути відкоригований у часі та за обсягом без негативних наслідків для кінцевих результатів діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження ми встановили, що немає однозначного тлумачення «грошових потоків» та їх класифікації. Існує багато різних підходів стосовно трактування грошових коштів, водночас їх класифікаційним ознакам автори приділяють недостатню увагу.

На нашу думку, досить важливо розуміти сутність грошових потоків та їх видів. Адже, доцільне формування потоків забезпечить злагоджену роботу підприємства та як наслідок, отримання хороших результатів від його діяльності.

Тому, головне завдання управління грошовими потоками полягає у забезпеченні їх збалансованості за видами, обсягами та інтервалами. Для вирішення цього завдання на підприємстві повинна працювати група людей, яка буде займатися плануванням, обліком, аналізом та контролем відповідних показників грошових потоків.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 "Звіт про рух грошових коштів". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019
3. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / научн. ред. перевода чл.-корр. РАН И.И. Елисеєва; Гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов. Москва: Финансы и статистика, 2003. 624 с.
4. Бернар И., Колли Ж.-К. Толковый экономический и финансовый словарь. В 2 х т. Москва: Международные отношения, 1994. 874 с.
5. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. Киев: Ника-Центр, Эльга, 2004. 656 с.
6. Бригхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту: Пер. з англ. Київ: Молодь, 1997. 1000 с.
7. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: навчальний посібник. Житомир: Рута, 2003. 680 с.
8. Ван Хорн Д.К. Основы управления финансами / пер. с англ. Москва: Финансы и статистика, 1996. 800 с.
9. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. Київ: ЦУЛ, 2002. 496 с.
10. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими

потоками: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2005. 255 с.

11. Маркіна І.А. Менеджмент підприємства. Вища школа, 2000. 76 с

12. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Підручник. Київ: КНТЕУ, 2008. 514 с.

13. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси / пер. з англ. В.Ф. Овсієнка, В.Я. Мусієнка. Київ: Основи, 1993. 383 с.

14. Фінансовий менеджмент: підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. Київ: КНЕУ, 2005. 536 с.

References

1. The National Accounting Standard 1 "General Requirements to the Financial Statements". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (in Ukrainian)
2. International Accounting Standard 7 "Statement of Cash Flows". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (in Ukrainian)
3. Bernstein L.A. Analysis of Financial Statements: Theory, practice and interlocking / Scientific. ed. of translation by Corresponding Member of RAS I.I. Eliseeva; chief-editor prof. Ya.V. Sokolov. Moscow: Finance and Statistics, 2003. 624 p. (in Russian)
4. Bernar I., Kolli Zh.-K., Sensible economic and financial dictionary. In 2 vol. Moscow: International relations, 1994. 874 p. (in Russian)
5. Blank I.A. Financial Management: Training Course. Kyiv: Nika-Center, Elga, 2004. 656 p. (in Russian)
6. Brihkhem Ye.F. Fundamentals of Financial Management / transl. from English. Kyiv: Youth, 1997. 1000 p. (in Ukrainian)
7. Butynets F.F. Economic analysis: tutorial. Zhytomyr: Ruta, 2003. 680 p. (in Ukrainian)
8. Van Horn D.K. Fundamentals of Finance Management / transl. from English. Moscow: Finances and Statistics, 1996. 800 p. (in Russian)
9. Kireitsev H.H. Financial Management: tutorial. Kyiv: TsUL, 2002. 496 p. (in Ukrainian)
10. Lyhonenko L.O., Sytyk H.V. Management of cash flows: tutorial. Kyiv: KNTEU, 2005. 255 p. (in Ukrainian)
11. Markina I.A. Management of the enterprise. Higher school, 2000. 76 p. (in Ukrainian)
12. Mnykh Ye.V. Economic analysis of enterprise activity: Textbook. Kyiv: KNTEU, 2008. 514 p. (in Ukrainian)
13. Nikbakht E., Hroppelli A. Finances / transl. from English by V.F. Ovsienko, V.Ya. Musienko. Kyiv: Osnovy, 1993. 383 p. (in Ukrainian)
14. Financial Management: Textbook / ed. by prof. A.M. Poddierohin. Kyiv: KNEU, 2005. 536 p. (in Ukrainian)